

ΠΕΡΙ ΗΓΗΣΕΙΣ.

ΒΟΔΟΙΠΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἀπὸ Γαλατζίου, τὴν 10 Ἰουνίου 1839.

Φίλοι μου!

Τὴν 10 Μαΐου ἀνεχώρησα ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ χθὲς ἀφίχθην εἰς Γαλατζιον, διαπλεύσας τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸν Δούναβιν, τὴν θάλασσαν τὴν ὁποίαν ἐτρόμαξεν ἡ ἀρχαιότης καὶ τὸν ἐνδοξότατον ποταμὸν τῆς Ἑω, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλία κολακεύει τόσον ἀπὸ τινος καιροῦ, ἐπιζητούσα κάθε τέχνασμα, διὰ νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ ῥωσικὸν κράτος.

Ἡμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι εἰς τὸν Εὐξείνιον δὲν ἴδον μῆτε νησιά συγκρούμενα, μῆτε ὀμίχλην κατακαλύπτουσιν τὸν ὀρίζοντα, μῆτε αὐθάδη κύματα ζητοῦντα νὰ ὑπερπηδήσουν τὰ ὄρια τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὸ κράτος τῆς θαλάσσης. Ἄνεμος ἀπηλιώτης ἐρυτίδωνεν ἡσύχως τῶν ὑδάτων τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ ἀτμόπλουν μας ἔτρεχε χωρὶς ἀντίσασιν, ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς κελεύθου, παραπλέον ὄχθην ταπεινὴν, σεφανουμένην ἀπὸ ὄρη μικρὰ καὶ δασοσκεπῇ τὰ περισσότερα, καὶ τελειουμένην εἰς ἀμμουδιὰν κατωφερῇ. Ἀργὰ καὶ ποῦ ἐβλέπομεν κἀνὲν μικρὸν χωρίον ἐμφωλεῦον, ὡσαν ἑλάνθισον πτηνὸν, πλησίον τῆς παραλίας, ἡ ὁποία ἐν γένει εἶναι ἀκατοίκητος, εἴτε διὰ τὴν ζέρησιν λιμένων, εἴτε διότι ἡ ἀνθρωπότης ἐκδικεῖται τὴν τυραννίαν, ἀρνούμενη νὰ πολλαπλασιασθῇ καὶ κατὰ μικρὸν ἐκλείπουσα. Μέχρι Βάρνας κἀνὲν κόλπωμα δὲν ἀπηντήσαμεν παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Βουργάζ, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ πολίχνιον φέρον τὸ αὐτὸ ὄνομα. Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηρίου κεῖται ἡ Σωζόπολις· τὸ ἀνατολικὸν ὀνομάζεται Ἑμινὲ βουρνού,

ἴσως διότι ἐκεῖ τελειοῦται ἓνας κλάδος τοῦ Αἵμου, τὸ ὁποῖον πότε Βαλκάν, πότε Ἑμινέ Δαγί οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουν, ἢ διότι ὁ λιμὴν προσφέρει ἄστυλον εἰς τοὺς πελαγίζομένους.

Τῇ ἐφεξῆς περὶ μεσημβρίαν, ἠγκυροβολήσαμεν πλησίον τῆς Βάρνας, τὴν ὁποίαν κατέστησε περιώνυμον ἡ τρίμηνος ἀντίστασις τῆς ἐναντίον τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων, πολιορκησάντων αὐτὴν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον. Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, διατὶ τὰ ῥωσικὰ στρατεύματα ἐχρονοτρίβησαν τόσον καιρὸν καὶ τόσα ἔπαθον ἐνώπιον τῆς Βάρνας. Οἱ Τοῦρκοι ἀτολμοὶ στρατιῶται εἰς τὰς συζύδην μάχας, ἀντέχουν μὲν ὅταν ᾖναι ὀχυρωμένοι ὀπισθεν τειχῶν, διότι εἶναι ἀφειδεῖς τῶν κατοίκων καὶ ἀπρονόητοι τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ τὰ τεῖχη τὰ περικυκλοῦντα τὴν ἐπιμήκη αὐτὴν πόλιν εἶναι χθαμαλά, ἐγχααραγμένα μὲ πολεμίστρας ὁμοίας μὲ τὰς ἑλληνικὰς καὶ προσατευόμενα κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπὸ τέσσαρα ἢ πέντε κανοζάσια· ἡ Ῥωσσία κατὰ τὸν ὑπερινόν της πόλεμον, ἔστη μὲν τὰς θριαμβευτικὰς σημαίας της εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν, ἀλλὰ μόλις τὸ τρίτον ἔτος καὶ ἀφοῦ ὑπέστη πολλὰ παθήματα, ἐνῶ ἡ Τουρκία μόλις προέκυπτεν ἀπὸ τοὺς κλονισμοὺς τῆς καταστροφῆς τῶν Γιανιτζάρων, φέρουσα εἰσέτι μὲ ἀγανάκτησιν τὸν ζυγὸν τῶν νεωτερισμῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Σουλτάνος τῇ ἐπέβαλε, καὶ ἐκφραυλισμένη τὰ ἦθη καὶ τὴν θρησκευτικὴν της πεποίθησιν· ἡ Ῥωσσία ἐχίρειε τότε μεγαλοφροῦς στρατηγού, ἢ μὲ ὅλην τὴν στρατιωτικὴν της ὑπεροχὴν, καθυστερεῖ ὥς πρὸς ὅλας ἐκείνας τὰς ἐπιζηήμας, τὰς ὁποίας ἡ τειχομαχία πρὸ πάντων ἀπαιτεῖ; Ὁ πόλεμος, τὸ ἐπικρατοῦν συμβεβηκὸς τῶν βαρβάρων ἐποχῶν, ἀπαιτεῖ τώρα τὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν τεχνῶν καὶ ὅλων τῶν ἐπισημῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τοῦ πολιτισμοῦ τὴν εὐκρατον ζώνην βλαστάνουν . . . ἤθελα νὰ ἐξακολουθήσω τὰς περὶ πολέμου συνδιαλέξεις μου, ἀλλὰ βλέπω ἤδη τὸ μειδίαμα εἰς τὸ σόμα τοῦ. . . Ὁ φίλος μας, λέγει, παρῶδεῖ ἐνδοξον δικηγόρον τῶν Παρισίων [Mauguin], ὅστις δὲν ἀνέβαινεν ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ βήματος, παρὰ διὰ νὰ μετρήσῃ τὰ στρατεύματα

τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ν' ἀπηχρήσῃ μὲ τὴν ῥητορείαν του τὴν κλαγγὴν τῶν συγκρουομένων ζυγατέρων. . . .

Εἰς Βάρναν ἀπέβημεν διὰ ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον· πρὶν κοινωνήσωμεν μὲ τὴν πόλιν, μᾶς κατέκλεισαν πρότερον εἰς ζοφερὸν ὑπόγειον, ὅπου ἐκαπνίσθημεν ὀλίγας σιγμάς· ὕστερον ὑπήγαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πασᾶ, ὅπου ὁ συνοδοιπόρος μου Δόκτωρ Μεγιέρ, συντελέσας εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας εἰς Τουρκίαν, μὲ παρεκάλεσε νὰ χρησιμεύσω ὥς διερμηνεὺς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πασᾶ. Μετεβίβασα μὲ πίσιν, ὅλας τὰς ὑγειονομικὰς ὁδηγίας καὶ τελευταῖον ἐξήγησα εἰς τὸν Πασᾶ, κατὰ παράκλησιν τοῦ φίλου μου, ἀπὸ ποίας ἀγαθοεργούς πρὸς τὸν λαόν του ὁρμᾶς κινούμενος ὁ Σουλτάνος, ἀπεφάσισε τῶν ὑγειονομείων τὴν σύστασιν, καὶ μὲ ποῖα ἤπια μέσα ἀπαιτεῖ νὰ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις. Θέλετε ριβαίως γελάσει, βλέποντες τὸν ἀπόμαχον συντάκτην καὶ συνήγορον τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, γινόμενον ὄργανον τῶν Σουλτανικῶν ὑψήλων διαταγμάτων εἰς τὴν Βάρναν.

Περιήλθομεν ὕστερον τὴν πόλιν· τὸ ὑγειονομεῖον εἶχεν ἤδη κτισθῇ, ἀλλὰ ποὺ φαντάζεσθε, μεταξὺ τῶν ἐλῶν τὰ ὅποια ὁ ποταμὸς Δβίνα μόρφώνει, ἐκχυνόμενος εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὑγειονομικῶν διατάξεων εἰς Τουρκίαν εἶναι ἀτελής καὶ πολλάκις γελοία· ἀλλὰ ἐὰν δὲν προλάβῃ τῆς πανώλους τὴν ἐπιφοίτησιν, τοῦλάχιστον θέλει συντελεεῖ εἰς τὴν ἀπόσβεσίν της, καὶ ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις δὲν θέλει βλέπει εἰς τὸ ἐξῆς, μὲ ζωώδη ἀπάθειαν, κατασπαραττομένους τοὺς λαοὺς της. Ἡρώτησα ἐὰν εἰς Βάρναν πόλιν ἀρχιεπισκοπικὴν ὑπάρχῃ σχολεῖον· μὲ ἀπεκρίθησαν ἀποφατικῶς. Ἄλλοτε θέλω σὰς γράφει περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων· δὲν ἤμπορῶ πρὸς τὸ παρὸν ν' ἀποσιωπήσω, ὅτι βαθείαν θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν συνησθάνθη, βλέπων ἀποσβεόμενον παντοῦ τὸ φῶς, τοῦ ὁποίου τὰ ἀπαυγάσματα, πότε ἀμυδρὰ καὶ πότε φαιενότατα, καθωδήγησαν ἐν μέρος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἀπὸ τῆς Βάρνας ἀπεπλεύσαμεν 1. ὥραν μετὰ μ. καὶ

ἠκολουθήσαμεν πάλιν τὴν μονότονον θάλασσοπορείαν μας πότε μακρυνόμενοι ἀπὸ τὴν ὄχθην καὶ ἄλλοτε πλησιάζοντες. Περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου μᾶς ἔδειξαν μακρόθεν ἐν σημείον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται πολίχνιον Κουσαντζέ· αὐτόθεν θέλει ἀρχίσει ἡ ἀνώρυξις διώρυγος συγκοινωνούσης μὲ τὸν Δούναβιν κατὰ τὴν πόλιν Ῥάσσοβαν. Ἡ διώρυξ αὕτη, σχεδιασθεῖσα, κατὰ κοινὴν σύμπνοιαν τῶν κυβερνήσεων τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας, σκοπὸν ἔχει νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχὺν τῆς Ῥωσσίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ, διασχίζοντος ὅλην τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν, δημιουργοῦσα νέον ζόμιον μεμακρυσμένον ἀπὸ τὴν ῥωσικὴν ἐπιρροήν.

Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα δὲν θέλουν ἀναγκάζονται ἀφεύκτως νὰ διαβαίνουν διὰ τοῦ ζομίου Σουλιμᾶ, ὑπὸ τὸ ῥωσσικὸν κανόνιον διὰ ν' ἀναπλεύσωσι τὸν Δούναβιν, ὅταν τελειωθῇ ἡ διώρυξ. πρὸς τούτοις ὑπάρχει μέγιστον κέρδος καιροῦ, ὥς πρὸς τὰ πλοῖα τὰ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐρχόμενα διότι ἀπὸ Κουσαντζέ μέχρι τοῦ ζομίου Σουλιμᾶ μίλλια τοῦλάχισον 60. ἡ διώρυξ αὕτη θέλει φέρεи μεγίστην τὴν μεταβολὴν ἀποσπῶσα μέγα μέρος τοῦ ἐμπορίου τοῦ Γαλατζίου, καὶ τῆς Ἰπραήλας τὰ ὁποῖα πρὸς τὸ παρὸν εἶναι τὰ γενικὰ ὑποδοχεῖα ὅλων τῶν ἐμπορευμάτων τῶν δύο ἡμίαιτονόμων ἐπαρχιών. Ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ τὸ πρῶτ' εὐρέθημέν ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, διαπλέοντες θάλασσαν θολερὰν ἐκ τῆς συγκράσεώς της μὲ τὰ ἄφθονα ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Δούναβις περὶ τὰς ἐκβολὰς του ἀποτελεῖ Δέλτα, τοῦ ὑποΐου αἱ δύο πλευραὶ τελειοῦνται, ἡ μὲν εἰς τὸ ζόμιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου δύσπλευσον καὶ ἀβαθές, ἡ δὲ δυτικὴ εἰς τὸ ζόμιον τοῦ Κιλιὰ λεγόμενον α]. τὸ δὲ ζόμιον τοῦ

α] Φυλλολογῶν τὴν συνθήκην τῆς Ἀνδριανουπόλεως εἶρον εἰς τὸ ἄρθρον τρίτον, ὅτι τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ῥωσσίας δύνανται εἰσερχόμενα διὰ τῶν στομίων τοῦ Κίλια καὶ τοῦ Σουλινὲ νὰ διαπλέωσιν ἐλευθέρως τὸν ποταμόν· τὸ δὲ στόμιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου μένει ἀνοικτὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα· εἶναι παράδοξος ἡ κηρυγόμενη ἀπόλυτος ἐλευθερία τοῦ διάπλου τοῦ ἁγίου Γεωργίου, διότι ὡς

Σουλιμὰ διατέμνει τὸ Δέλτα κατὰ μέσον. Τὸ μεσαῖον τοῦτο στόμιον, διαβρέχον ἐκατέρωθεν ὄχθην ῥωσικὴν, ἀνεπλεύσαμεν ἀφ' οὗ πρότερον, τὸ ἀτμόπλουν μας ἐχαιρέτησε, διὰ τεσσάρων κανονοβολισμῶν τὴν ῥωσικὴν σημαίαν, κυματίζουσιν ἐπὶ τῆς παραποτάμιας. Εἰς τὸ στόμιον τοῦτο ζητοῦν ν' ἀντιτάξουν τὴν μεταξὺ Κουζαντζέ καὶ Ῥάσσοβας διώρυγα· ἀλλὰ τί γενήσεται, ἐὰν ἡ Ῥωσσία, μ' ἐν τῶν συνήθων τῆς πηδημάτων, κατακυριεύσῃ τὰς δύο ἐπαρχίας, προετοιμασθείσας ἤδη πρὸ τόσου καιροῦ εἰς τὸν ῥωσσικὸν ζυγὸν, καὶ θέσῃ τοῦ Δουνάβεως τὸν ῥοῦν ἢ τοῦ Αἴμου τὴν ἄλυσσον, ὡς ὀροθετικὴν γραμμὴν;

Ἐνθυμείσθε τὴν παράδοξον πλὴν ἀληθὴ παραβολὴν τοῦ Ὀμήρου, παρομοιοῦντος τὸν Αἴαντα μὲ τὸ πεισματῶδες ζῶον τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν μας, τὸ ὅποιον καταδιώκμενον μὲ τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς τῶν παιδαρίων, δὲν κάμνει ἔν βῆμα πρὶν καταφάγῃ τὸ πρὸ ποδῶν του δροσερὸν χόρτον; Φοβοῦμαι μήπως αἱ κραυγαὶ τῶν παιδαρίων ὁμοιάζουν μὲ τῆς διπλωματίας τὴν πολυθόρυβον φωνήν· εἵμεθα κράτος αὐτόνομον, καὶ ἔχομεν μέγα, κατὰ τὸ παρὸν, συμφέρον νὰ μὴ παραχθῇ ἡ ἐνεσῶσα κατάσασις τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ δὲν βλέπω συνδυασμοὺς ἀρκετὰ ἰσχυροὺς ἀντιταττομένους, ὡς προπύργιον, ἐναντίον τῆς Ἀρκτοῦ.

Μεταξὺ τῶν σκέψεων τούτων τὸ ἀτμόπλουν προχωρεῖ ἐντὸς τοῦ στενωποῦ, πότε ἐγγίζον τοὺς καλαμώνας τοὺς περιστοιχοῦντας τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλοτε κάμπτον τοὺς καλάμους διὰ τῶν κυμάτων, τὰ ὅποια ἡ μηχανὴ μας ἀποπέμπει εἰς τὴν ὄχθην ἐνώπιόν μας φεύγει ἐπτοημένον πλῆθος πελεκάνων ἐρημικῶν, νησσῶν καὶ ἄλλων πτηνῶν ποταμίων, ἐκτὸς τῶν κωνόπων, οἱ ὅποιοι εἰσέβαλον ἀφάβως εἰς τὸ πλοῖόν μας, καὶ μᾶς ἐχαιρέτησαν ἤδη μὲ συχνὰ φιλήματα. Εἶναι δύσκολόν νὰ φαντασθῇ τις θέαμα πλεόν ἄχαρι, πα-

ἐβεβαιώθην, ἡ μικροτέρα κανονοφόρος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ στόμιον τοῦτο.

ρὰ τὰς δύο αὐτὰς ὄχθας, τὰς ὁποίας διατρέχομεν ἀδένδρους,
 ὕμαλās, ἐρήμους, συσφυγούσας τὰ βορβορώδη νερά τοῦ
 Δουνάβεως, καὶ προβαλούσας σπανίως κάμμιαν καλύβην
 ἀλιευτικὴν, ἣ καὶ νῦν στρατιωτικὸν κατασκήνωμα, πλησίον
 τοῦ ὁποίου ἵσταται Ρῶσσός τις στρατιώτης ἀκίνητος, καὶ
 βλέπων μὲ θαυμασμὸν τὸ πλοῖόν μας διαβαῖνον· ἀλλ' ἐντὸς
 ὀλίγου ὁ ὀρίζων μας ἀλλάζει· ἰτέαι καταπράσιναι στολί-
 ζουν τὸ παραποτάμιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκφεύγουν μελωδικὰ
 τῶν ἀηδόνων κελαδήματα, μακρόθεν ἀννυσούται τὸ ὄρος
 πεντάλοφον (Μπεζ-τεπέ), ὁ ποταμὸς πλατύνεται, καὶ
 διατέμνων ἑλικοειδῶς τὴν γῆν, μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀκολουθῶ-
 μεν τὴν αἰωνίως μεταβαλλομένην διεύθυνσίν του. Ἐντὸς
 ὀλίγου ἀπαντῶμεν τὴν κωμόπολιν Τούλτζαν, ὅπου διαμένο-
 μεν ὀλίγον καιρὸν, καὶ δεχόμεθα ἐντὸς τοῦ πλοίου τὴν ἐπί-
 σκεψιν τοῦ Δημάρχου [Ἀγιάνη] τῆς Τουρκοχριστιανικῆς
 κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος ἐνδεδυμένος τὴν νεωτέραν στρατιωτικὴν
 στολὴν, ἐλησμόνησε τὸ πανταλόνι καὶ μᾶς δεικνύει γυμνοὺς
 τοὺς δημογεροντικούς πόδας του. Τρεῖς ὥρας σχεδὸν μακρὰν
 τῆς Τούλτζης, πλησίον ὄχθης δασώδους, τὸ λυκαυγὲς
 μόλις μᾶς συγχωρεῖ νὰ διακρίνωμεν ἐκκλησίαν, ἀννυσω-
 θέισαν εἰς εὐγνωμοσύνην πρὸς Θεὸν, μετὰ τὴν εἰρήνην τῆς
 Ἀνδριανουπόλεως, διότι κατὰ τὴν θέσιν αὐτὴν, Ἰσάξα
 ὀνομαζομένην, διῆλθον ἀπολέμως τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα,
 ἐπὶ γεφύρας αὐτοσχεδιασθείσης ἀπὸ πλοῖα συνεζευγμένα.
 Ἡ ἐκκλησία αὕτη κατάλευκος, μετὰ τὴν ὠχρότητα τῆς
 περιτοιχοῦσης κατ' αὐτὴν τὴν ζιγμὴν ἀτμοσφαίρας, περι-
 εσοχισμένη ἀπὸ ἰτέας χεούσας τὴν δακρυρροοῦσαν κόμην
 των εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ πολύφλοισβον
 ἐρημίαν, ἔχει τι σεμνὸν καὶ ἑνθρον· ὁμοιάζει τῶντι στρατι-
 ωτικὸν ὕμνον, ἀναπεμπόμενον εἰς τὸν Θεὸν τῶν συμπλοκῶν
 καὶ τῶν στρατευμάτων. Ἡ νύξ δὲν ἐμποδίζει τὸν πλοῦντοῦ ἀτ-
 μοκινήτου, ἐνῶ βλέπομεν προσορμώμενα τὰ λοιπὰ πλοῖα, μὴ
 τολμώντα νὰ ἀνατρέχουν τὸν Δούναβιν διὰ νυκτός. Καθ' ὅ-
 λην τὴν ποταμοπλοίαν μας ἀπαντῶμεν ἀπείρους νῆας, ἐπὶ
 τῶν ὁποίων κυματεῖ ὁ κυανόλευκος τῆς Ἑλλάδος ζαυρός.

Τὸ πρῶτ' εὐρέθημεν ἀπέναντι τοῦ Γαλατζίου, πόλεως περιεχούσης 25,000 περίπου κατοίκους, κειμένης μεταξύ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Προύτου καὶ τοῦ Σιρετιοῦ, ποταμῶν ὑποτελῶν τοῦ Δουνάβεως. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι πλείους περιεργείας ἀξία, διότι δέχεται μέρος τῶν πολυτελῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα τὸ Βουκουρέζιον καὶ τὸ Ἰάσιον ἐξοδεύουν, καὶ συγχρόνως ἀποταμιεύει καὶ ἀποσέλλει τὰ ἀναρίθμητα γεννήματα τῶν δύο ἐπαρχιῶν. Ἡ ἀτέλεια τοῦ λιμένος, ἡ ἀρίστη τοποθεσία της, τοῦ τελωνιακοῦ δασμοῦ ἡ μικρότης ἐφέλκει ἀπανταχόθεν τὸ ἐμπόριον, καθημέραν νέα ἐμπορεῖα συγκροτοῦνται, περιουσίαι ἀναφύονται νέαι, καὶ ἐνοικεῖ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τοιαύτη δραστηριότης ἐμπορικὴ, ὥστε Ἀλεξάνδρεια τοῦ Δουνάβεως ὠνομάσθη ἀπὸ περίφημον γαιωγράφον. Δὲν πρέπει νὰ ζητήσῃ τις μήτε οἰκίας μεγαλοπρεπεῖς, μήτε ὁδοὺς ὁμαλὰς καὶ εὐρύθμους, ἐκ τούναντίου μάλιστα ὡς πρὸς τοῦτο ἡ πόλις χωλαίνει, ἀπεκδεχόμενη τὴν ἀνέγερσιν νέας πόλεως καθαρᾶς καὶ κομψῆς συνεχομένης μὲ τὴν ἀρχαίαν· ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον μαζῇ μὲ τὰ πλούτη θέλει φέρει τὴν φιλοκαλίαν, καὶ ἀπέναντι τῶν δύο καθεδρῶν, ὅπου ἡ Δακικὴ ἀριστοκρατία εἶναι κατεσκευασμένη, θέλει ἀνεγερθῇ πόλις α) ἀνθηρὰ, χρεωστούσα τὴν γέννησίν της εἰς τὸ δημοκρατικὸν ἐμπόριον. Ὁ Ἥγεμὼν τῆς Μολδαβίας Στούρζας, αἰσθάνεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ὁ ὠραιότερος ἀδάμας τοῦ στέμματός του, καὶ καταβάλλει πολλὰς προσπάθειας ὑπὲρ τῆς προόδου της, συνιστῶν πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως νέαν πόλιν καὶ προικίζων αὐτὴν μὲ μεγαλοπρεπεῖς καθαρτήριον· ἀλλ' ἐνυπάρχει τι ἐφήμερον εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει τὴν ἀναβλάστησιν πολλῶν κοινωνικῶν ὠφελημάτων. Τὸ προσωρινὸν τοῦτο αἰσθάνομαι, εὐρισκόμενος ἤδη ἐντὸς αὐτῆς τῆς πόλεως· καὶ φαντάζομαι ὅτι οἱ ἐνοικοῦντες διὰ τῆς δρα-

α) Εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Γαλατζίου, μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀνδριανουπόλεως, συνετελεσεν ἡ δραστήριος καὶ ἐπιεικὴς διοίκησις τοῦ Θεοδωρίτσα Βάλσα.

ζηριότητός των, σπεύδουν νὰ ἄρπάσουν ὠφελείας τινὰς πρὶν ὁ πόλεμος, περιοδικῶς διατρέχων τοὺς τόπους τούτους, ἐπιφέρει νέας καταστροφὰς καὶ διαστρέφει τὸν ροὺν τοῦ ἐμπορίου.

Διὰ τὰ παρακμάσῃ ἅμα γεννηθὲν τὸ Γαλάτζι, ἄρκει μόνον ἡ Ῥωσσία νὰ συνοικίσῃ μικράν τινα πόλιν περὶ τὸ ζάμιον τοῦ Σουλιμᾶ, καὶ ἡ πόλις αὕτῃ γινομένη τὸ γενικὸν ἀποδοχεῖον τῶν εἰσερχομένων καὶ τῶν ἐξερχομένων ἐμπορευμάτων, θέλει ἀπορρόφήσῃ ὅλην τὴν ἐμπορικὴν ἱκμάδα τοῦ Γαλατζίου, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ἡ ἀνάβασις τοῦ Δουνάβεως εἶναι δυσκολωτάτῃ διὰ τοὺς ἀμετρήτους ἐλιγμούς του, ἀτμόπλοα εἰσέτι δὲν εἰσῆχθησαν διὰ τὰ συντέμνωσι τὸ μεταξὺ τοῦ Σουλιμᾶ καὶ Γαλατζίου διάστημα, ῥυμουλκούντα τὰ πλοῖα τὰ ὅποια συχνὰ, μόλις μετὰ 40 ἢ 50 ἡμερῶν ἐπίπογον ἀνάπλουν, προσορμίζονται εἰς Γαλάτζι. Ἡ συνθήκη τῆς Ἀνδριανουπόλεως ἐμποδίζει πρὸς τὸ παρὸν τοιοῦτον συνοικισμόν· ἀλλ' εἰς τὴν Ἐω αἱ μεταξὺ ἐθνῶν σχέσεις εἶναι ἐφήμεραι· καὶ δὲν ὑπάρχουν μυρία μέσα παρεξηγήσεως τῶν συνθηκῶν; ἡ Ῥωσσία ἡμπορεῖ ν' ἀνεγείρῃ καθαρτῆριον ἀντὶ πόλεως· περὶ τὸ καθαρτῆριον νὰ αὐτοσχεδιασθῇ πολίχνιον καὶ τὸ πολίχνιον νὰ καταστῇ πυρὴν ἀληθεστέρας Ἀλεξανδρείας τοῦ Δουνάβεως. Μὴν ὑπάρχοντος γενικοῦ τῶν ἐθνῶν δικαστηρίου, εἶναι ἐπόμενον ἡ ἐρμηνεία τῶν συνθηκῶν νὰ μενῇ εἰς τοὺς ἰσχυροτέρους.

Ὅποιος δὲν ἴδεν καίνενα τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν ποταμῶν τῆς μεγάλης ἡπείρου, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτιμήσῃ ἀποχρώτως τὰ μεγάλα του ὠφελήματα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τοῦ Πηνειοῦ, ἀνακυκλοῦντος ἀδόξως τὰ κύματά του μεταξὺ τῆς δουλωμένης Θεσσαλίας, δὲν ὑπάρχουν παρὰ χεῖμαρροι καὶ ρύακες, χεῖμαρροι κατασρεπτικοὶ τὸν χειμῶνα, ξηραινόμενοι κατὰ τὸ θέρος, ρύακες περικλεεῖς ὑμνηθέντες ἀπὸ τῶν ποιητῶν μας τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ μὴ καταδεχόμενοι νὰ γονιμοποιῶσι τὴν γῆν, τὴν ὅποιαν κατ' ἐπιφάνειαν ἀροτριοῦν μὲ τὰ ὕδατά των, μήτε νὰ φέρουν ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς των ράχης τοὺς ὀδοιπόρους ἢ τοῦ ἐμπορίου τὰ

φορτώματα· ἀλλ' ἀκολουθήσατε τὸν Δούναβιν περὶ τὴν γέννησίν του, διασχίζοντα τὴν ἀνωτέραν καὶ κάτω Αὐστρίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν ὁποίαν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ἑσκλαβονίαν καὶ Σερβίαν, διατεμνομένην καὶ αὐτὴν διὰ τοῦ ρεύματός του ἀπὸ τὰ Οὐγγαρικά σύνορα, ἔξερχόμενον ἀπὸ τὰ Αὐστριακὰ κράτη μόλις περὶ τὴν Ὀρσοβαν, κατὰ τὸν ῥοῦντου δεχόμενον ἀπείρων ποταμῶν τὰ ὑπόδασμα νερά, διαβρέχοντα δώδεκα πόλεις Αὐστριακὰς τὰς κυριωτέρας, δέκα τουρκικὰς, καὶ διὰ τῆς ἐκροῆς του καθιστώντα τὴν Αὐστρίαν παραθαλάσσιον τοῦ Εὐξείνου κράτος! Διὰ τοῦτο ἡ Αὐστρία, συνδεθεῖσα ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως μὲ τὴν Ῥωσσίαν, μὲ δεσμοὺς πολιτικῶν ἀρχῶν, εἰς τὸ ζήτημα τῆς ποταμοπλοΐας τοῦ Δουνάβεως, ἀπεχωρίσθη αὐτῆς καὶ ἐπικαλουμένη τοῦ, ὀρισμοὺς τῆς ἐν Βιέννῃ συνθήκης, κηρυττούσης ἐλεύθερον τὸν ῥοῦκ τῶν ποταμῶν, συνεμάχησε μὲ τὴν Ἀγγλίαν, ἀνενέωσε περὶ τὸ 1838 τὴν μετ' αὐτῆς, ἐμπορικὴν τῆς συνθήκην, καὶ συνώμολόγησε τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ γίνωνται δεκτὰ τὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα ἐλευθέρως, ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς λιμένας τοῦ Δουνάβεως, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Γαλάτζιον. Εἶναι περίεργον ὅτι ἡ Αὐστρία τόσον κήδεται περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὥς εἰς μεγαλοδῶρως δικαιώματα ἐπὶ λιμένων μὴ ἀνηκόντων εἰς αὐτήν· ἡ ἐλευθεριότης ἀρὰ γε αὕτη ὑποκρίπτει ἄλλας μυσικὰς συννομολογήσεις, ἣ θέτει τὰς βάσεις τριπλῆς τιχῆς συμμαχίας μεταξὺ Τουρκίας, Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας τῆς ὁποίας ἡ κυριωτέρα ὁποῦδ' ἔσεται ἡ προσασία τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως;

Ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων συνθηκῶν, μυρία ἄλλα σχέδια ἀναπλάττονται ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους, σκοπεύοντα τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ μοναδικήν τινα ἐπιρροήν· μεταξὺ αὐτῶν τὸ περιεργότερον βεβαίως εἶναι ἡ σύσσεις Παραδουναβίου τινὸς ὁμοσπονδίας, συγκροτουμένης ἀπὸ τὰς δύο Δακικὰς ἡγεμονίας, ἀπὸ τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν συζημένην εἰς Κράτος αὐτόνομον. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι μυθῶδες, διότι πρέπει γὰρ δημιουργήσῃ τις πρότερον

κράτη αὐτόνομα, καὶ νὰ πλάσῃ κοινὰ συμφέροντα καὶ ῥο-
πὰς ἰσχυρὰς, φερούσας ἀκαθέκτως τὰ κράτη ταῦτα εἰς κοι-
νὸν σύνδεσμον. Δὲν ἄρκει τούτο, ἀλλὰ πρέπει ἐντὸς τῆς
ὁμοσπονδίας νὰ ἐνζάξῃ φρονήματα ἀπεχθῆ ἐναντίον τῆς ἐπι-
κρατείας, τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ προσβάλλῃ διὰ τοῦ πολι-
τικοῦ τούτου οἰκοδομήματος· ἐκτὸς τῶν μικρῶν τούτων
προσκομμάτων, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι προὔπο-
θετεῖ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ σχεδίου τὴν διάλυσιν τοῦ
Τουρκικοῦ κράτους, καὶ περίεργόν τινα ἀπάθειαν ἀπὸ μέ-
ρους τῆς Ῥωσσίας, βλεπούσης σιωπηλῶς διαφεύγουσαν τὴν
ἄγρην, τὴν ὁποίαν πρὸ τόσων ἐτῶν καταδιώκει.

Παράδοξος τῶντι συμβεβηκότων παλὶρροία! Ἐπὶ τῆς
Τουρκικῆς ἰσχύος ἡ Ῥωσσία πρώτη ἐσχεδιάσεν νὰ περιτρι-
γυρίσῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ μικρὰ κράτη, ἡμιαυτόνομα ἢ ἀ-
νεξάρτητα· τώρα ζητοῦν νὰ ζρέψουν κατ' αὐτῆς τὸ ὄπλον
τὸ ὁποῖον ἐσφυρηλάτησε. Τόσον πτωχὸν εἶναι τὸ ὄπλοσά-
σιον τῆς πολιτικῆς, ὥστε τὰ ἴδια ἀπρηχαιωμένα ὄπλα χρη-
σιμεύουν εἰς ἄμυναν καὶ εἰς ἐπίθεσιν κατὰ διαφόρους περι-
στάσεις καὶ ἐποχάς!

Εὐρίσκομαι εἰς τοὺς τύπους τούτους, ἐνῶ βασιλεύει
μέγας ἐρεθισμὸς ἀναμέσον τῶν διαμαχομένων περὶ τοῦ
κράτους τοῦ Δουνάβεως συμφερόντων. Πλήθος ἄπειρον πε-
ριγηγῶν Ἀγγλων ἀναπλέει τὸν Δούναβιν, μὲ ἀκόρεζον
περιέργειαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν διατρέχουν μυρία ἀκού-
σματα, τὰ ὁποῖα ὑποτρέφει ἡ κατὰ τῶν Ῥώσων ἀντι-
ζηλία· διαδίδεται ὅτι περὶ τὸ ζόμιον εὑρέθησαν καταβυθι-
σμένα πλοῖα ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ γίνῃ ὁ πλοῦς τοῦ ποταμοῦ
ἀδύνατος· τὸ ἄκουσμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀναφέρω με-
ταξὺ πολλῶν ὡς παράδειγμα, εἶναι ψευδές.

Μεταξὺ τῆς πάλης τῆς διπλωματίας καὶ τῶν ἐμπορικῶν
συμφερόντων ὑπάρχει μία ναυτιλία μικρὰ καὶ πένης, πλὴν
δραστήριος, ἀκάματος καὶ γενναία, ἡ ὁποία μόλις ἀναγεν-
νηθεῖσα ἠνδρύνθη καὶ κατὰ μικρὸν θέλει κατακτήσῃ, ἐλπί-
ζω, τὸ σκῆπτρον τῆς ἐμπορικῆς θαλασσοκρατίας τῆς Μαύρης
θαλάσσης. Περὶ τὸ 1838. χίλια πλοῖα προσωρμίσθησαν

εἰς Γαλάτζιον καὶ εἰς Ἰπραίλαν μεταξὺ αὐτῶν ἐνελιμενίσθησαν εἰς μόνον τὸ Γαλάτζι 214 Ἑλληνικά· ἐπομένως ἤμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν ἀδιστακτως, ὅτι περιλαμβανομένων καὶ τῶν εἰς Ἰπραίλαν καὶ εἰς ἄλλους ἀπωτέρους λιμένας προσωρισθέντων πλοίων, τὸ τέταρτον τῆς ὅλης ποταμοπλοίας συγκροτεῖται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικόν. Ἡ ναυτιλία μας μόνη δὲν ἀκμάζει κατ' αὐτὰ τὰ μέρη, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες πολλοὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Τουρκίαν, εἶναι καταστημένοι εἰς τὸ Γαλάτζι ἢ εἰς τὴν πλησιάζουσαν καὶ ἐφάμιλλον πόλιν τῆς Ἰπραίλας ἢ γλῶσσά μας διαβομβεῖ εἰς τὰς ἀγκυὰς καὶ εἰς τοὺς λιμένας, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐνίοτε ἀπατᾶται τις ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἀποικίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ὅταν βλέπω ἀναπεπταμένας χιλιάς Ἑλληνικὰς σημαίας, καὶ ἀκούω ἀντήχουσαν τὴν γλῶσσάν μας, ὑπερηφανεύομαι ὡς Ἕλλην ἀλλ' ἐὰν ἤμην ξένος, καὶ ξένος ἀγνοῶν τὴν γαιωγραφικὴν μικρότητα τῆς Ἑλλάδος, ἥδελον ἐρωτήσει, ποῖον εἶναι τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατακρατεῖ ποταμοπλοίαν τόσον μακρυνήν, καὶ τὸ ὁποῖον κατοικίζει ἀπωτάτην γῆν μὲ τὴν βιομηχανίαν καὶ τοὺς κατοίκους του· ἀλλὰ περὶ τούτου θέλω σᾶς γράφει, ἰδίως. Μὲ συγχωρεῖτε πρὸς τὸ παρὸν νὰ σᾶς ἀσπασθῶ καὶ νὰ σφραγίσω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἤρχισα ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλόου, διότι πρέπει ν' ἀναπνεύσω ἀέρα ἐλεύθερον, καὶ νὰ λησμονήσω τὰ δεινὰ τοῦ καθαρτηρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφυλακίσθην, καὶ τοὶ ἀθῶοι παντὸς κακουργήματος, παντὸς πλημμελήματος καὶ παντὸς πταισματος, ὅπου ὡς μόνην παρηγορίαν τῆς καθεύξεώς μου εἶχον δύο βιβλία, τοὺς συνοδοιπόρους μου, καὶ τὰς ἀκουράστους φροντίδας τοῦ ἀγαθοῦ προξένου μας Κ. Π. Ξένου.

Περ. Α.